

แนววิธีการพยากรณ์พฤติกรรมของมนุษย์ใน “พลวัตกลุ่ม” (Group Dynamics) ของ Kurt Lewin แห่ง M.I.T

THE EFFORT TOWARD ANTICIPATING THE BEHAVIOR OF A MAN FOR “GROUP DYNAMICS” OF KURT LEWIN AT M.I.T

รองศาสตราจารย์ สุรัชชัย ธรรมทวีธิกุล¹, ญาณพินิจ วชิรสุรงค์²
Associate Professor Surachai Tumtavitikul¹, Yanphinit Wachirasurong²
คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธนบุรี¹⁻²
suratum@tu.ac.th¹, yan_eng@thonburi-u.ac.th²

บทคัดย่อ

ในบทความนี้ จะเล่าถึงประวัติและอิทธิพลของ Kurt Lewin ตามด้วยที่มาและแนวคิดของ Field Theory ซึ่งเป็นแนวคิดของการสร้างตัวแบบที่มุ่งองค์รวม ต่อจากนั้น จะอธิบายสมการพื้นฐานและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับ Field ในการพยากรณ์พฤติกรรมมนุษย์ และขั้นตอนการพยากรณ์ พฤติกรรมในตัวอย่าง สามี-ภรรยาในยุคก่อนแต่งงานของ K.Lewin สุดท้ายจะเป็นบทสรุปอธิบายความคิดเห็นและสรุป

คำสำคัญ : พลวัตกลุ่ม, Kurt Lewin, Field Theory, Life Space.

ABSTRACT

Herein, the writers tell about the brief background and influence of Kurt Lewin in the research of “Group Dynamics”. Nextly, with the concept of “Field Theory” which approaches “holistic” views of what ever system of phenomena. Then, with basic equations about the behavior of person and their relation to the field theory in anticipating the behavior of a man by explaining K.Lewin’s classic example of “husband and wife”. Lastly, the writers summarize and suggest the overall comments.

Keyword : Group Dynamics, Kurt Lewin, Field Theory, Life Space.

บทนำ

คณะผู้เขียนคาดว่า ความหมายที่แท้จริงของวิทยาศาสตร์สังคมอยู่ที่การอธิบาย ควบคุมและแก้ไขปัญหาต่างๆ ของสังคม เช่น การหยุดยั้งสงครามหรือการกระทำ “Symbiosis” ระหว่าง คน สัตว์ และสิ่งแวดล้อมต่างๆ นานา ในสังคม ซึ่งมีจุดเป้าหมายในการปฏิบัติการให้สัมฤทธิ์ผลเช่นเดียวกับปรัชญาของ “วิศวกรรมศาสตร์”

ความพยายามนี้น่าจะเป็นจริงเป็นจังได้เมื่อมีการนำคณิตศาสตร์มาประยุกต์ต่อวิชาวิทยาศาสตร์สังคม เพราะสามารถอธิบายควบคุมสังคมในเชิงตัวเลข (หลังจากการคิดค้น Euclid space โดย Newton)

อย่างไรก็ตาม K.Lewin ได้สร้างตัวแบบการ Action ของคนๆ เดียวที่ตอบสนอง และสร้างอิทธิพลต่ออีกคนหนึ่ง แต่แนวคิดดั้งเดิมของเขารวมทั้งสมการที่ว่าพฤติกรรมในอนาคตของคนๆ หนึ่งเป็นฟังก์ชันของบุคลิกภาพของเขา และสิ่งแวดล้อม (ซึ่งรวม Norms ของสังคม) ทำให้น่าจะสามารถขยายขอบเขตถึง “พลวัตรกลุ่ม” ได้

ในบทความนี้ จะเล่าถึงประวัติและอิทธิพลของ K.Lewin ตามด้วยที่มาและแนวคิดของ Field Theory ซึ่งเป็นแนวคิดของการสร้างตัวแบบที่มุ่งองค์รวมของสรรพสิ่ง รวมทั้งพฤติกรรมมนุษย์ ต่อจากนั้น จะอธิบายสมการพื้นฐานและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับ Field ในการพยากรณ์พฤติกรรมมนุษย์ ซึ่งปัจจุบันยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรแต่ลักษณะแนวคิดพื้นฐานของ K.Lewin น่าจะสามารถพัฒนาต่อไป ในท้ายสุดจะกล่าวถึงข้อจำกัดและการพัฒนาแนวคิดของ K.Lewin ต่อไป

ประวัติและอิทธิพลของ K.Lewin

K.Lewin เป็นชาวยิว เกิดที่ Poland ในปี 1890 ศึกษาคณิตศาสตร์, Physics และจิตวิทยาในมหาวิทยาลัย โดยได้ Ph.D. ที่ Berlin ในปี 1914 เขาเกี่ยวข้องกับกลุ่มแนวคิด Gestalt ของสำนัก Berlin สำนักแนวคิดนี้จะพิจารณาองค์รวมของสิ่งๆ หนึ่งที่เรากำลังวิเคราะห์ ดังคำกล่าวที่ว่า “The whole is greater than the sum of the parts” K.Lewin ย้ายถิ่นฐานมาอยู่ที่สหรัฐในปี 1933 ในปี 1944 ได้จัดตั้งศูนย์ศึกษา “พลวัตรกลุ่ม” อันมีชื่อเสียงโด่งดังของ Massachusetts Institute of Technology (M.I.T) มาจนทุกวันนี้ (ปัจจุบันศูนย์นี้ได้ย้ายไปอยู่ที่ Michigan University) เขาเสียชีวิตในปี 1947 ชื่อเสียงทางวิชาการของเขาน่าจะอยู่ที่การพัฒนาแนวคิดเรื่อง “Field” หรือ “Life Space” (Kurt Lewin: 1939), (Kurt Lewin: 1947), (Iwai Sosuke, Katai Osamu: 1978) ซึ่งจะกล่าวอีกครั้งในภายหลัง

แนวคิด Field Theory

Field Theory เป็นเครื่องมือในการรวมปัจจัยที่หลากหลายต่างๆ เข้าด้วยกัน เช่น พฤติกรรมของมนุษย์คนๆ หนึ่งต้องรวมปัจจัยทางสรีระ จิตใจ และรายละเอียดอื่นๆ ทางสังคม (Environment) ตัวอย่างเช่น เป็นทั้ง Action ที่มีเป้าหมายอีกทั้งเป็นสภาวะทางอารมณ์ เป็นต้น แนวคิดของ Field Theory จะมองว่าพฤติกรรมของ System หนึ่งๆ จะเป็นฟังก์ชันของปฏิสัมพันธ์ระหว่าง System กับ Field ของแรง (Forces) สิ่งแวดล้อม หรือ “Field theory views the behavior of any system as being a function of the interaction of the system and a field of environmental forces” (Kenyon B. De Greene) เช่น พฤติกรรมแรงของวัตถุที่ตกลงมาจากที่สูง ขึ้นอยู่ มวล (Mass) ของวัตถุนั้นคูณกับแรงโน้มถ่วงของสิ่งแวดล้อม (Field) กล่าวคือ แรงโน้มถ่วงของโลก (Gravity) นั่นเอง แนวคิดนี้เองของ Field Theory ในสาขาจิตวิทยาสังคมจึงน่าตระหนกในความพยายาม เช่น พยายามรวมสิ่งต่อไปนี้ในสมการต่างๆ

- “Values” เช่น คุณค่าของศาสนาหรือศีลธรรม
- “Ideologies” เช่น อนุรักษนิยมหรือลัทธิคอมมิวนิสต์
- “วัฒนธรรม” เช่น ข้อเท็จจริงทาง Life Style

- ปัญหาเชิงสังคมวิทยา เช่น โครงสร้างของกลุ่ม (Group Structure) ระดับเชิงชนชั้น ลักษณะองค์กร ระดับความแข็งหรือยืดหยุ่นเชิงชนชั้น เป็นต้น
- ปัญหาเชิงจิตวิทยา เช่น ระดับสติปัญญา เป้าหมาย บุคคล บุคลิกภาพ เป็นต้น
- สรีระสภาพ เช่น การป่วยไข้ สิว เป็นต้น
- สภาพทางกายภาพของสิ่งแวดล้อม เช่น กายภาพของสถานที่อยู่
- เป็นต้น

เป็นที่น่าสังเกตว่า Field Theory ทาง Physics (ตัวอย่าง) มีแนวคิดดังต่อไปนี้ เช่น เราไม่สามารถสร้างตัวแบบอธิบายอะตอมได้เนื่องจากตัวจริง ๆ เป็นอนุภาคอีกทั้งเรา ไม่สามารถสร้างตัวแบบเพื่ออธิบายอนุภาคได้ เราจึงเปลี่ยนแผนการอธิบายโดยดูจาก Effects และสร้างตัวแบบจาก Effects แทน จึงใช้แนวคิด Field ในการอธิบาย มี Effects ของอะตอมอยู่ในรูปคลื่นที่มาจาก Effects เหมือนเป็น “สนาม” (Field) ที่มีอิทธิพลต่อสิ่งรอบข้าง

ในการทำงานเดียวกัน ทางวิทยาศาสตร์สังคม เราไม่รู้ตัวแท้จริงของต้นเหตุปรากฏการณ์ เรายังแต่ Effects (สนามของอิทธิพล) เราจึงสร้างตัวแบบรวมรวมปัจจัยต่างๆ เข้าใน Euclid Space (เป็นสมการ) คล้ายๆ กับว่า สมการใน Space เป็นสนามของอิทธิพลจากปัจจัยต่างๆ

อนึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าแนวทาง Field Theory ที่ใช้ในเชิงวิทยาศาสตร์สังคมยังไม่ปรากฏผลงานเชิงวิชาการที่โดดเด่นแต่อย่างใด

ในสถานการณ์ปัจจุบันในทางการเมืองระหว่างประเทศ ผู้ที่ปูพื้นฐานการนำ Field theory มาใช้ที่มีชื่อเสียงมากคือ R.J. Rummel แห่งมหาวิทยาลัย Hawaii ซึ่งสถานการณ์ปัจจุบันการนำ Field Theory มาใช้ก็อยู่ในลักษณะการผูกสมการภายใต้ Euclid Space ให้ปัจจัยต่างๆ เชื่อมโยง เพื่อพยากรณ์หรือวางนโยบายต่อตัวแปร โดยถือว่า Subspace บางส่วนคือ Field นั่นเอง

สมการพื้นฐานของ K.Lewin (Kurt Lewin: 1939), (Kurt Lewin: 1947), (Iwai Sosuke, Katai Osamu: 1978)

ในที่นี้ ขอยกสมการพื้นฐานก่อนที่จะอธิบาย สมการนี้ คือ

Behavior = Function of person and environment = Function of Life Space

$Be = F(P, E) = F(L Sp)$

$P = F(L Sp)$

มีข้อที่ต้องอธิบายสมการ ดังต่อไปนี้

(1) อนึ่ง โดยทั่วไปแล้ว Environment กับ Life Space มีความหมายทางนามธรรมด้วย เช่น Norms ของสังคม วัฒนธรรม สภาพทางสรีระของวัยรุ่น (ปัจจัยหนึ่งของ Person) หรือ Aspiration เป็นต้น

(2) เพื่อง่ายต่อการอธิบาย จำเป็นต้องสมมติว่าเป็น Behavior ของคนๆ เดียว Person หมายถึงบุคคลคนหนึ่งที่มี Behavior นั้นๆ ในที่นี้ Person น่าจะใช้คำว่า Personality ทดแทนจะเข้าใจได้ง่ายกว่า

(3) เรามักใช้ Life Space แทนที่ Environment เนื่องจาก Environment เป็นสิ่งที่กว้างไกลเกินไป เช่น ภาพพจน์ของสภาพการเมืองอัฟริกา อาจเป็น Environment (E) ที่ห่างไกลต่อ นาย ก จึงไม่เป็น Life Space (L Sp) ของนาย ก

(4) ดังนั้นเราจึงผูกสมการโดยเกี่ยวข้องกับ Environment ที่คิดว่าเกี่ยวข้องกับ “ชีวิต” ของเขาที่เราเรียกว่า “Life Space” นั่นเอง ในขณะที่หนึ่งขณะใด เวลาเรานึกถึง Behavior ของนาย ก เราต้องถือว่า ร่างกายของนาย ก ซึ่งเป็น

วัยรุ่นเป็น Environment หรือ Life Space ชนิดหนึ่งของเขา กล่าวคือ เป็นองค์ประกอบหนึ่งของ Life Space หนึ่งๆ ของเขา เขาได้รับอิทธิพลจาก environment (องค์ประกอบของ Life Space) นี้ของเขา ดังในสมการ Person (Personality) ของ นาย ก ขึ้นกับองค์ประกอบของ Life Space อันนี้ของเขา ในทำนองเดียวกัน Aspiration ซึ่งก่อตัวเป็น Personality ของนาย ก ก็เป็นองค์ประกอบของ Life Space ของเขา ดังนั้น จึงสามารถกล่าวได้ตามสมการก่อนหน้า คือ

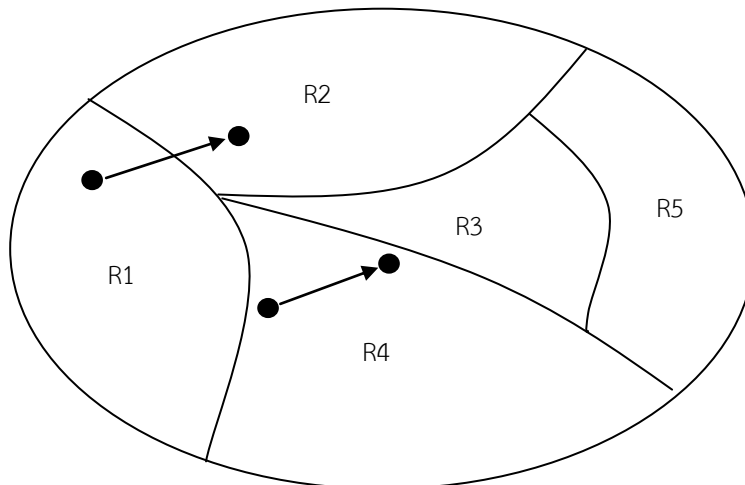
$$P = F(L SP)$$

ข้อนำสังเกตของความสัมพันธ์ระหว่างสมการพื้นฐาน K. Lewin กับ Field Theory

มีข้อนำสังเกตว่าสมการพื้นฐานของ K.Lewin สะท้อนแนวความคิดที่ว่า “Field theory views the behavior of any system as being a function of the interaction of the system and a field of environment forces” (Kenyon B. De Greene) โดยสมการของ K. Lewin ถือว่า Person (ality) เป็น System หรือสถานภาพของคนหนึ่งๆ ที่เรากำลังกล่าวถึงนั่นเอง

ตัวอย่างอรรถาภิบาย Life Space ของ K. Lewin ในกรณีพฤติกรรมของวัยรุ่น นาย ก

ตัวอย่าง Life Space ของนาย ก ซึ่งเป็นวัยรุ่นเป็นดังรูปต่อไปนี้

ภาพที่ 1 รูปแสดง Life Space ของ นาย ก ซึ่งเป็นวัยรุ่นตามแนวคิด K. Lewin (Iwai Sosuke, Katai Osamu: 1978)

ตัวอย่างเช่น R1 เป็น Life Space ของนาย ก เมื่อกำลังย่างเข้าสู่วัยรุ่น R2 เป็น Life Space ของ นาย ก เมื่อเป็นวัยรุ่น สถานภาพของ R1 และ R2 ต้องมีจำนวนมิติ (Dimension) ทาง Euclid Space ที่เท่ากัน แต่มีค่าของแต่ละแกนแตกต่างกัน เช่น แกนที่ 1 Aspiration Level R1 นาย ก มีค่าแกนของ Aspiration ที่ใครจะเป็นนักบิน แต่เมื่อถึงวัย R2 เขาเปลี่ยน Aspiration เป็นวิศวกรการบิน ทั้ง R1 และ R2 มีแกนอื่นอยู่ด้วยเช่น แกนที่ 2 “ความก้าวร้าว” มีระดับค่าในแกนของความก้าวร้าวเพิ่มขึ้น เมื่อเปลี่ยนจาก R1 เป็น R2

จะเห็นได้ว่าทุกๆ Ri จะอยู่ใน Topology Space หรือ Space ที่มีหลายๆ มิติแน่นอน โดยที่ในขณะที่ขณะใด สถานภาพของนาย ก มีหลายมิติในขอบเขต Life space ของตนเองในขณะนั้น

ตัวอย่างการเกิดพฤติกรรม Directed Action กับการแสดงออกทางอารมณ์

ในกรณีลูกศรในภาพที่ 1 เป็น Directed Action

Directed Action ขึ้นอยู่กับเป้าหมายของคนผู้นั้นที่จัดตั้งขึ้น หรือ Aspiration ของผู้นั้น ซึ่งความสำเร็จหรือความล้มเหลวจะเพิ่มหรือลดระดับ Aspiration นั้นๆ

ในกรณี นาย ก จะมีพฤติกรรมเปลี่ยนจากการใคร่จะเป็นนักบินกลายเป็นวิศวกรการบิน เมื่อเข้าสู่วัยรุ่น ซึ่งอาจจะมี Orientation of Action ครอบงำเครื่องยนต์กลไกของเครื่องบินมากขึ้น จากแต่เดิมที่มักสะสมแต่ภาพเครื่องบิน Jet พฤติกรรมที่เกิดขึ้นใหม่นี้เป็นฟังก์ชันของการเปลี่ยนค่าของแกนใน Life Space เดิมเป็นค่าของ Life Space ใหม่ เช่น มีค่าแกนของมิติความชอบคณิตศาสตร์เพิ่มขึ้น จากการสอนของครูคณิตศาสตร์ในชั้นเรียนใหม่ เป็นต้น หรืออาจจะเปลี่ยนสถานภาพภายใต้ Topological Life Space เดียวกัน

จะเห็นว่า Directed Action นี้เป็น “แรง (Force)” วัตจากการเปลี่ยนระดับความถี่ของพฤติกรรมนั้นๆ เมื่อเวลาเปลี่ยนไป ในกรณีของนักสังคมวิทยาตระกูล Parsons จะถือว่าพฤติกรรมเป็น “Orientation of Action” มิใช่ “Action” โดยตรง แต่ในทางทฤษฎีนามธรรมคงจะถือว่าเป็น Action โดยตรงได้ (เมื่อเราคิดถึง Function ละเอียดของ Life Space ที่ละเอียดอย่างยิ่ง)

ลูกศรที่อยู่ภายใน R4 ด้วยกันเองถือว่าอยู่ภายในกรอบของจำนวนมิติเดิม เนื่องจาก Life Space ไม่เปลี่ยนแปลงในแง่ของแกนต่างๆ แต่ค่าของแกนอาจเปลี่ยนไปบ้าง

อนึ่ง ในกรณีที่อยู่เหมือนแกนของ Space จะเพิ่มขึ้นก็ตาม เราน่าจะสามารถปรับสมการได้ด้วย State of Arts ของวิศวกรรมศาสตร์ ภายใต้ Euclid Space ในปัจจุบัน

กรณีการแสดงออกทางอารมณ์ของนาย ก.

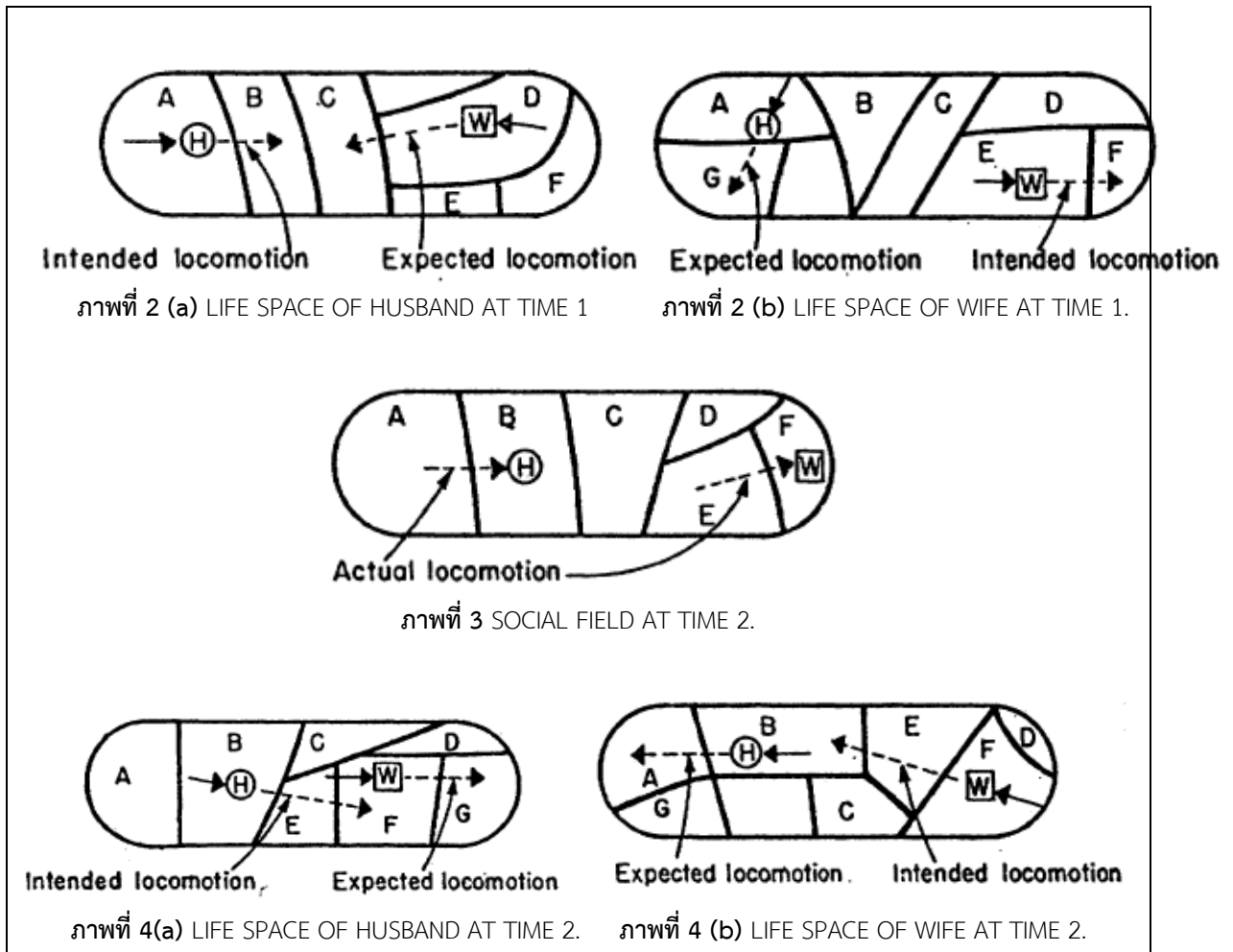
ตัวอย่างเช่น ระดับความฉุนเฉียวต่อการเตือนของพ่อแม่ เมื่อเล่นเกมเครื่องบิน เช่นเดียวกัน การฉุนเฉียวแต่ละครั้งถือเป็น Force ซึ่งวัดระดับจากความถี่ของมัน ซึ่งเป็นฟังก์ชันของค่าของแกนของมิติต่างๆ ของ Life Space R1 ซึ่งเพิ่มเติมโดย R2

ขั้นตอนการพยากรณ์พฤติกรรมในตัวอย่างสามี-ภรรยาในยุคก่อนแต่งงาน โดย K.Lewin (Kurt Lewin: 1947)

เราจะพยากรณ์ทิศทางของ Action ภายใต้ Life Space ดังนี้ (ภาพที่ 2 และ 3)

ขั้นตอนที่ 1 (Time 1)

ก่อนอื่นเราจะต้องวิเคราะห์ ข้อเท็จจริงเชิงกายภาพ และเชิงสังคมของฝ่ายสามี เพื่อพยากรณ์ Action ของภรรยา (W) สมมุติว่า เราวิเคราะห์สภาพการของสามีจนได้ภาพที่ 2 (a) จนกระทั่งทราบผลลัพธ์ Force ฝ่ายสามีเป็นลูกศรทึบซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการวิเคราะห์ ในที่นี้เราจะทราบว่า ฝ่ายสามีจะทำอะไรในอนาคตในจุด Time 2 นอกจากนี้จาก Life Space ของสามี เราทราบว่า สามีพยากรณ์ว่าผลลัพธ์ Force ของภรรยาทำให้ภรรยาอยู่บริเวณ D ตามลูกศรทึบของฝ่ายภรรยา

Note : ภาพที่ 1 และภาพที่ 2 ได้จากเอกสารอ้างอิง (Kurt Lewin: 1947)

อีกทั้งสามมีพยากรณ์ว่า Action ต่อไปของภรรยาจะเป็นไปตามลูกศรประของภรรยา คือ จะไป บริเวณ C

ขั้นตอนที่ 2 (Time 1)

เราจะต้องวิเคราะห์ Life Space ของภรรยา (ตามภาพที่ 2(b)) จะเห็นว่าฝ่ายภรรยาพิจารณา Life Space แตกต่างจากสามีเล็กน้อย สมมติว่าภรรยาเห็นว่ามีจุดเริ่มต้นสามีอยู่ที่ A เหมือนกัน แต่เห็นว่าตนเองอยู่ในบริเวณ E (มิใช่ D) จากการวิเคราะห์ Life Space ของภรรยาโดยเราเห็นว่า ภรรยาจะมีทิศทางผลลัพธ์ Force ไปสู่บริเวณ F มิใช่ C

นอกจากนี้ ภรรยา พยากรณ์ว่า ในอนาคต (Time 2) สามีจะมี Action ตามลูกศรประไปยัง G

ขั้นตอนที่ 3 (Time 2)

จากจุดนี้ จะเห็นตามภาพที่ 3 ว่า ที่ผ่านมา เรามีพื้นฐานการพยากรณ์ Next Step Action ของสามีกับภรรยาว่า จะไปยังบริเวณ B และ F ตามลำดับซึ่งเป็น Action เนื่องจากเราพิจารณาข้อมูล Subjective Psychological Fields ของทั้ง 2 คนอย่างละเอียด จนทราบ Intended Action ของทั้ง 2 คน

ขั้นตอนที่ 4 (Time 2)

ในเวลา Time 2 เราทราบ Actual Action ของภรรยา-สามีเป็นไปตามนั้น คือ ตามภาพที่ 3 ที่น่าสังเกตคือ เราปรับ Social Field ให้ตรงตามข้อเท็จจริง มิใช่ Subjective Field ของสามี - ภรรยาใน 2 ภาพก่อนหน้า

ขั้นตอนที่ 5 (Time 2)

สามีผู้เคยคาดการณ์ว่าภรรยาของเขาจะเคลื่อนจาก D ไปสู่ C เห็นว่าในความเป็นจริงกลับไปทิศทางตรงกันข้าม (ไปสู่ F) จึงพยากรณ์ว่า ใน Step ต่อไปภรรยาจะเคลื่อนไปทิศทางที่สอดคล้องกับทิศทางก่อนหน้าของเธอเอง คือ ไปยัง G (ตามภาพที่ 4(a)) สามียังคิดต่อไปว่า Life Space มีรายละเอียดเปลี่ยนแปลงไป เช่น บริเวณ C มีความหมายเปลี่ยนแปลงไป ฝ่ายภรรยาเห็นว่าในความเป็นจริง สามีเคลื่อนไปสู่ B ทั้งๆ ที่ เธอพยากรณ์ว่าจะไปสู่ G จึงคิดต่อไปว่าสามีคงจะกลับมาสู่ A (ภาพที่ 4(b)) ในอนาคต ภรรยาจึงตัดสินใจเคลื่อนจาก F ไปสู่ B ในขณะเดียวกัน สามีเห็นสถานการณ์แตกต่างจากภรรยาด้วยความเข้าใจผิด จึงเคลื่อนไปสู่ F

ในที่สุดแล้ว สามี – ภรรยา จำเป็นจะต้องปรับภาพ Life Space ของทั้ง 2 ฝ่ายให้ใกล้กันด้วยการปรับความเข้าใจ

บทอธิบาย ความคิดเห็นและสรุป

1. เป็นที่น่าสังเกต และน่ากล่าวซ้ำ คือ Life Space มิใช่เป็นแต่สิ่งแวดล้อมในความหมายทั่วไปเท่านั้น แต่เป็น Topological Space ที่เราผูกความสัมพันธ์เป็นสมการอยู่ เช่น สภาวะทางร่างกายก็เป็นองค์ประกอบหนึ่งใน Life Space ของวัยรุ่นที่เรากำลังวิเคราะห์ กล่าวคือ เป็น Space ขององค์ประกอบต่างๆ (Attributes) ที่เราผูกขึ้นมา นอกจากนี้ Life Space จะเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา และสถานการณ์แต่ละองค์ประกอบหลักๆ อยู่ อนึ่งการวิเคราะห์พฤติกรรมของมนุษย์ก็จะต้องเริ่มต้นจาก Life Space ก่อนอื่น

หลังจากนั้น เราก็ปรับ Life Space อย่างต่อเนื่อง เมื่อข้อมูลมากขึ้น กลายเป็น Database System Interaction โดยสัมพันธ์กับ Resultant Actions ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับสมการอีกไปเรื่อยๆ

2. Life Space แตกต่างจาก Environment ทั่วไปตรงที่ว่า Life Space เป็น Environment ที่เกี่ยวข้องกับ “ชีวิต” เขาโดยตรงที่เรานำมาผูกเป็นสมการที่จะพยากรณ์พฤติกรรมของเขาโดยตรง มิใช่ Environment ที่ห่างไกลจาก “ชีวิต” เขา

3. จุดเด่นของสมการ K.Lewin ที่ให้ Behavior เป็นฟังก์ชันของ Person (ality) และ Environment มีประโยชน์อย่างยิ่ง เพราะทำให้ทิศทางการวิเคราะห์ไม่วกวน และเป็นการให้ออกาสในการใช้ Field Theory มาประยุกต์ได้

4. ตัวอย่างของสามี – ภรรยา ก่อนยุคแต่งงานข้างต้นเป็นตัวอย่างของกรณีพลวัตของกลุ่มของคน 2 คน ในกรณีจำนวนคนมีตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป ถ้าจะพยากรณ์พฤติกรรมของคนใดคนหนึ่ง จำเป็นที่จะต้องสร้างตัวแบบให้กลุ่มหรือคนที่เหลือนอกเหนือจากนั้นให้กลายเป็น Life Space หรือ Environment ของคนดังกล่าว

5. เป็นที่น่าสังเกตว่าวิธีการของ K.Lewin จะใช้แนวคิดแบบ Functionalism ซึ่งเมื่อคำนึงอย่างสุดโต่งคือ ไม่คำนึงถึงประวัติศาสตร์ของสังคม โดยมีสมมุติฐานว่า ภาพปัจจุบันเท่านั้นที่กำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ อาจด้วยว่าทอนข้อมูลประวัติศาสตร์มาเป็น Function ปัจจุบันทั้งหมด อีกทั้งสอดคล้องกับแนวความคิด Pragmatism ที่เกิดขึ้นในอเมริกา

6. การขยายแนวคิดของสมการ K.Lewin ให้เป็นพฤติกรรมของกลุ่มต่อกลุ่ม หรือองค์กรต่อองค์กร หรือประเทศจะต้องขยายสมการ K.Lewin โดยใช้หลักการของ Field Theory ดังกล่าวในข้างต้น (ที่เป็นข้อความภาษาอังกฤษ) ซึ่งแนวความคิด K.Lewin น่าจะเป็นฐานในการคำนึงต่อไป

7. เป็นที่น่าสังเกตอีกเช่นกันว่า K.Lewin ใช้แนวคิดสังคมวิทยาแบบ Parsons ซึ่งเป็นผู้คิด Action Theory ต้นแบบโดยใช้ System Approach ซึ่งมีใช้กระแสหลักของสังคมวิทยาในประเทศไทย ทั้งแนวคิดของ K.Lewin และ Parsons เป็นแนวคิดแบบฉบับเยอรมันสมัยก่อน ปัจจุบันหน่วยพื้นฐานของการวิเคราะห์แบบสังคมวิทยาอยู่ที่ “Interaction” (ปฏิสัมพันธ์) เช่นแบบ Luhman ที่ถือว่า Communication เป็นหน่วยพื้นฐาน นอกจากนี้ Luhman ยังยึดถือว่า “Autopoesis” หรือการสร้าง Information ขึ้นใหม่ เป็นธาตุแท้ของปรากฏการณ์ของมนุษย์ในฐานะมวลชีวเคมี

แบบมนุษย์ ที่น่าจะกล่าวเพิ่มเติมคือ ในปัจจุบันเรายังไม่สามารถทำให้คำจำกัดความของ “Information” ได้การจำกัดความเชิง Probability ก็เป็นเพียงการเน้นเชิง “ปริมาณ” มิใช่เชิง “คุณภาพ” ที่เป็นธาตุแท้ของการวิเคราะห์สังคม สิ่งนี้น่าจะเกี่ยวข้องกับข้อจำกัดของแนวคิด Euclid Space ก้าวต่อไปในการคิดเชิงสังคมคงจะต้องครุ่นคิด Field Relationalism Theory ที่ก้าวข้าม Euclid Space (K.Lewin เอง กล่าวว่า เขาได้แรงบันดาลใจจาก Einstein ผู้ก้าวข้ามแนวคิดแกนเวลา (Time) แบบดั้งเดิม) ขณะนี้ หน่ออ่อนการพยายามในการคิดทดลองน่าจะเกิดขึ้นที่ Leibniz Space ซึ่งสามารถแสดงถึงภาพ “Relationalism” ของสรรพสิ่งได้จะแจ้งกว่า

อนึ่ง การให้คำจำกัดความของ “Information” มีอุปสรรค เนื่องจากเกี่ยวข้องกับ “การรับรู้” ของการทำงานของสมองมนุษย์ต่างหากจากการส่ง Information ดังนั้น การ Break Through ของ Social Psychology หรือรัฐศาสตร์แบบละเอียดยังเป็นปัญหาที่ท้าทายต่อไป

8. ร.ศ.ไว จามรมาน ร.ศ.เกษียณ จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ให้แนวคิด เรื่องทฤษฎี Network Theory แก่ผู้เขียน ทำให้ผู้เขียน รู้สึกว่าน่าจะอยู่ในความคิดคำนึงเชิงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์แนวทางของ K.Lewin ต่อไปซึ่งผู้เขียนไม่มีองค์ความรู้เพียงพอในประเด็นนี้

9. สุดท้ายนี้ ในวงการวิชาการ กล่าวกันว่า Field Theory ที่ใช้ในเชิงสังคมศาสตร์ ยังไม่ปรากฏผลงานที่ประสบความสำเร็จอย่างเด่นชัด ผู้เขียน คิดว่าแนวทางนี้มีความน่าสนใจ และประสบความสำเร็จในแนวหน้าของวิชา Physics ซึ่งแนวความคิดแบบองค์รวมของ Field Theory น่าจะมาจากทิศทาง เว้นแต่มีการคิดค้น Space ในการวิเคราะห์สังคมมนุษย์ (ความพยายามกำลังอยู่ที่ Leibniz Space) นี้คือผลสรุปแบบคร่าวๆ

เอกสารอ้างอิง

- Iwai Sosuke, Katai Osamu. (1978). “โมเดลเชิง Graph Theory ของโครงสร้างกลุ่มสังคม และมาตรวัดโครงสร้างกลุ่ม”. วารสาร “System and Control”. 1978, Vol. 22, No. 12 (เอกสารภาษาญี่ปุ่น)
- Kurt Lewin. (1939, May). “Field Theory and Experiment in Social Psychology : Concepts and Methods”. *American Journal of Sociology*. Vol.44, No.6 (May, 1939), pp. 868-896.
- Kurt Lewin. (1947). “Frontiers in Group Dynamics : Concept, Method and Reality in Social Science ; Social Equilibria and Social Change”. *Human Relations*. 1947 1:5, online version from <http://hum.sagepub.com/content/1/1/5>
- Kenyon B. De Greene. (ไม่ปรากฏวัน เดือน ปี ที่ตีพิมพ์แต่ก่อนหน้าปี 1980). “Field Theory as a Framework for the Computer Simulation Modeling of Complex Societal Systems”. Institute of Safety and Systems Management, University of Southern California, Los Angeles, California 90007, U.S.A